

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
дисципліни
“ОСНОВИ РЕАБІЛІТАЦІЇ”
(для бакалаврів, спеціалістів
спеціальності “Фізична реабілітація”)

МАУП

Київ 2004

Підготовлено кандидатом медичних наук, доцентом *В. О. Сорокіним*

Затверджено на засіданні кафедри фізичної реабілітації і рекреації
(протокол №2 від 19.01.04)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Сорокін В. О. Навчальна програма дисципліни “Основи реабілітації”
(для бакалаврів, спеціалістів спеціальності “Фізична реабілітація”). — К.:
МАУП, 2004. — 16 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, навчально-тематичний план, програмний матеріал до вивчення дисципліни “Основи реабілітації”, питання для самоконтролю, а також список рекомендованої літератури.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчальна дисципліна “Основи реабілітації” є базовою дисципліною для студентів спеціальності “Фізична реабілітація” освітньо-кваліфікаційних рівней “бакалавр”, “спеціаліст”.

Мета дисципліни — ознайомити студентів з теоретичними питаннями і практичними досягненнями у сфері реабілітації людини.

Сучасна реабілітологія базується на фундаментальних поняттях і медико-біологічному обґрунтуванні механізмів впливу різноманітних факторів на системи забезпечення гомеостазу організму, їх пристосування до нових умов існування, чи морфолого-функціональних змін організму після травм і перенесених хвороб.

Сучасна реабілітологія має багато напрямків (медична, психологічна, фізична та ін.), що мають свою теоретично-концептуальну базу й методологію. Опанування дисципліни дасть змогу фахівцеві розробити індивідуалізовану реабілітаційну програму, організувати реалізацію й об’єктивізувати її ефективність.

Основою формування знань, умінь і навичок у навчальній дисципліні “Основи реабілітації” є лекції, лабораторні заняття, а також самостійна робота. Під час навчання студенти користуються комплектом методичних матеріалів і рекомендованою літературою.

МАУП

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
вивчення дисципліни

“ОСНОВИ РЕАБІЛІТАЦІЇ”

№ пор.	Назва теми
1	Визначення фундаментальних понять реабілітації
2	Система реабілітації
3	Медична реабілітація
4	Фізична реабілітація
5	Психологічна реабілітація
6	Професійні аспекти реабілітації
7	Організаційні аспекти реабілітації
8	Етапи реабілітації
9	Основні принципи реабілітації
10	Засоби реабілітації
11	Деякі аспекти реабілітації інвалідів
12	Особливості реабілітації спортсменів
13	Вікові і статеві особливості реабілітації
14	Система організації реабілітаційних заходів. Роль менеджера в організації ефективної реабілітації

ПРОГРАМНИЙ МАТЕРІАЛ
до вивчення дисципліни

“ОСНОВИ РЕАБІЛІТАЦІЇ”

Тема 1. Визначення фундаментальних понять реабілітації

Історичні аспекти формування принципів здорового способу життя та реабілітації людини.

Медико-біологічні аспекти реабілітації. Уявлення про організм людини як саморегулюючу й самоорганізуючу біологічну систему. Послідовність розвитку реакції організму людини на вплив зовнішніх або внутрішніх факторів (патохімічна, патофізіологічна, патоморфологічна).

Адаптивно-приспосувальний процес, його роль у збереженні біологічного виду. Короткострокова й довгострокова адаптація. Адаптаційний потенціал і резерв. Адаптація людини до проживання в антропогенно змінених умовах. Сучасні напрями поліпшення якості життя людини в екологічно несприятливих умовах.

Компенсаторно-приспосувальний процес, його біологічна сутність. Типи компенсаторно-приспосувальних реакцій організму людини. Компенсаторні можливості організму (повна, часткова компенсація й декомпенсація).

Спільне і відмінне механізмів адаптації й компенсації організму людини. Вікова, статева, індивідуальна здатність організму людини пристосовуватися до екологічно змінених умов проживання, а також після перенесених хвороб, оперативних втручань, травм тощо.

Роль реабілітації у суспільстві (соціальне, економічне значення). Складові впливу на здоров'я нації.

Література [1–4; 6; 7; 11; 13; 19; 20; 22]

Тема 2. Система реабілітації

Реабілітація, її мета й завдання.

Складові й структура реабілітаційного процесу.

Основи реабілітації (біологічні, психічні, морально-етичні, науково-медичні, соціально-економічні).

Реабілітаційні заходи (медичні, психологічні, фізичні, педагогічні, соціальні, трудові, технічні, правові).

Література [6; 12; 22]

Тема 3. Медична реабілітація

Основні напрямки медичної реабілітації.

Принцип “ранньої” реабілітації у лікувально-діагностичному процесі. Методи запобігання ускладненням і побічній дії лікувальних факторів на організм людини.

Засоби, що призначені для відновлення механізмів гомеостазу організму людини (компенсаторно-приспосувальні й адаптаційно-приспосувальні).

Методи оцінювання та прогнозування адаптаційного потенціалу організму людини (можливості відновлення втраченої функції).

Комплексність реабілітаційного процесу в клінічній медицині.

Значення та можливості реабілітації з використанням методів кінезіотерапії у клінічній медицині.

Сучасні напрямки розвитку кінезіотерапії.
Медичне, соціальне значення медичної реабілітації.

Література [6; 7; 9; 12]

Тема 4. Фізична реабілітація

Основні напрямки і складові фізичної реабілітації. Особливості дії фізичних факторів на організм людини. Сумісність дії засобів медичної і фізичної реабілітації. Ефективність потенціювання реабілітації з використанням засобів фізичної реабілітації.

Адекватність вибору щодо призначення фізичної реабілітації.
Методологія застосування фізичних навантажень.

Література [15; 16; 18; 21; 22]

Тема 5. Психологічна реабілітація

Мета психологічної реабілітації.

Особливості психічного стану здорової людини, хворого, інваліда, спортсмена.

Психотерапія й психопрофілактика (методи, засоби).

Основні психологічні фактори, що зумовлюють психологічний стан хворого (інваліда) у різний термін від початку захворювання.

Основні методи психологічної реабілітації.

Роль трудової діяльності для збереження і зміцнення психіки людини.

Значення “психологічного комфорту” у суспільстві.

Література [22]

Тема 6. Професійні аспекти реабілітації

Визначення експертів ВООЗ з питань відновлення працездатності.

Організаційні аспекти професійної реабілітації.

Етапи професійної реабілітації.

Основні принципи професійної реабілітації.

Деякі аспекти реабілітації інвалідів.

Засоби реабілітації інвалідів.

Особливості реабілітації спортсменів.
Вікові і статеві особливості реабілітації.
Система організації реабілітаційних заходів.
Роль менеджера в організації ефективної реабілітації.

Література [9; 12]

Тема 7. Організаційні аспекти реабілітації

Педагогічні заходи.
Технічні заходи (технічна реабілітація).
Правові заходи.
Соціальні аспекти реабілітації.
Економічні аспекти реабілітації.

Література [6; 18]

Тема 8. Етапи реабілітації

Класифікація фаз реабілітації (за визначенням експертів ВООЗ).
Обсяг і завдання кожної фази реабілітації.
Оцінювання ефективності кожного етапу реабілітації.
Первинна, вторинна і третинна реабілітації. Взаємозв'язок між окремими фазами реабілітаційного процесу.
Послідовність етапів реабілітаційного процесу (адаптаційно-приспосувальний і компенсаторно-приспосувальний варіанти).
Вимоги до планування кожного етапу.

Література [6; 22]

Тема 9. Основні принципи реабілітації

Індивідуальність людини й характеру патологічного процесу.
Ранній початок реабілітаційних заходів залежно від ступеня порушення гомеостатичних механізмів організму. Комплексність реабілітаційного процесу. Дотримання санітарно-гігієнічних рекомендацій.

Література [6; 16; 18; 22]

Тема 10. Засоби реабілітації

Класифікація засобів, що використовуються в реабілітаційних технологіях.

Технічні засоби.

Лікувальні засоби (традиційні й альтернативні).

Засоби раціонального харчування.

Засоби комунікативних і інформаційних технологій.

Засоби психодіагностики й психотерапії.

Засоби реабілітації з використанням методик фізичної культури.

Література [6; 16; 18; 22]

Тема 11. Деякі аспекти реабілітації інвалідів

Визначення поняття “реабілітація інвалідів”. Психологічний стан інвалідів. Методи коригування. Правовий статус інвалідів.

Рухова активність інвалідів. Проблеми гіподинамії і гипокінезії. Реабілітація інвалідів із використанням засобів фізичної культури. Принцип партнерства (участь інваліда і членів його родини в лікувально-відновлюваному процесі).

Особливості реабілітації осіб з уродженими вадами. Організація роботи з інвалідами.

Література [18]

Тема 12. Особливості реабілітації спортсменів

Роль адаптивно-приспосувальних і компенсаторно-приспосувальних складових у системах реабілітації спортсменів.

Принципи ранньої й супровідної реабілітації спортсменів.

Структура й етапи тренування спортсменів (адаптація організму до надмірних фізичних навантажень, підтримка адаптивного потенціалу, реадптація організму після завершення спортивної кар’єри).

Особливості організації медико-біологічного супроводу тренувально-змагального процесу. Запобігання стану “перетренованості” спортсменів.

Організація відновлення спортивної результативності спортсменів після травм або хвороб (компенсаторно-приспосувальна

програма). Значення об'єктивної оцінки стану організму спортсменів після одержання травм або захворювань (медична експертиза і прогнозування). Система індивідуалізації.

Організація комплексної реадaptaції організму спортсменів після завершення тренування.

Взаємозв'язок тренера і реабілітолога у плануванні і реалізації комплексного медико-біологічного забезпечення тренувально-змагального процесу. Вимоги до фахівців.

Критерії якості організації реабілітаційних заходів у спортивній команді.

Література [7; 14–16; 18; 21]

Тема 13. Вікові і статеві особливості реабілітації

Вікові, статеві, етнічні та інші особливості структурно-метаболічної організації організму людини.

Особливості організації реабілітаційних заходів залежно від вихідного стану організму людини.

Критерії вибору варіанта реабілітації (адаптивно-приспосувальний або компенсаторно-приспосувальний).

Література [10; 18]

Тема 14. Система організації реабілітаційних заходів. Роль менеджера в організації ефективної реабілітації

Загальні вимоги до організації реабілітаційних заходів. Критерії ефективності реабілітації. Правові засади реабілітації.

Література [4; 22]

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Визначення поняття “реабілітація”.
2. Система реабілітації (за визначенням експертів ВООЗ).
3. Роль реабілітації у суспільстві (соціальне, економічне значення).
4. Складові впливу на “здоров'я нації”.
5. Мета й завдання реабілітації.

6. Основи реабілітації (біологічні, психічні, морально-етичні, науково-медичні, соціально-економічні).
7. Реабілітаційні заходи (медичні, психологічні, фізичні, педагогічні, соціальні, трудові, технічні, правові).
8. Медико-біологічні аспекти реабілітації.
9. Адаптивно-приспосувальний процес, його роль у збереженні біологічного виду.
10. Адаптивний потенціал організму людини.
11. Індивідуальні особливості особи, яка включається в реабілітаційну програму.
12. Компенсаторно-приспосувальний процес, його біологічна сутність.
13. Співвідношення між компенсаторно-приспосувальним і адаптаційно-приспосувальним процесами.
14. Основні напрямки медичної реабілітації.
15. Принцип ранньої реабілітації у лікувально-діагностичному процесі.
16. Методи запобігання ускладненням і побічній дії лікувальних факторів на організм людини в системі ранньої реабілітації.
17. Медичні реабілітаційні програми для осіб, які мають компенсацію втраченої функції.
18. Медичні реабілітаційні програми для осіб, які мають часткову компенсацію втраченої функції (субкомпенсація).
19. Медичні реабілітаційні програми для осіб, які мають декомпенсацію функцій організму.
20. Медичне, соціальне значення медичної реабілітації.
21. Основні напрямки і складові фізичної реабілітації (кінезіотерапія).
22. Особливості дії фізичних факторів на організм людини.
23. Уявлення про “гіподинамію”, “нормодинамію” та “гіпердинамію”.
24. Способи дозування фізичних навантажень.
25. Особливості реабілітаційних програм для осіб з ушкодженнями та захворюваннями кісткової системи.

26. Особливості реабілітаційних програм для осіб з ушкодженнями та захворюваннями хрящів.
27. Особливості реабілітаційних програм для осіб з ушкодженнями та захворюваннями системи скелетних м'язів.
28. Особливості реабілітаційних програм для осіб із локальними та системними захворюваннями суглобів.
29. Особливості реабілітаційних програм для осіб із синдромом "втрати кісткової тканини".
30. Особливості реабілітаційних програм для осіб із синдромом "хронічного болю".
31. Сумісність дії засобів медичної й фізичної реабілітації.
32. Харчування та його значення в системі кінезіотерапії.
33. Сучасні харчові добавки та їх вплив на ефективність кінезіотерапії.
34. Особливості ведення хворих із синдромом "жорстких м'язів" (зниження тиксотропних властивостей).
35. Адекватність добору пацієнтів при призначенні фізичної реабілітації.
36. Протипоказання та можливі ускладнення кінезіотерапії.
37. Мета психологічної реабілітації.
38. Особливості особи здорової людини, хворого, інваліда, спортсмена.
39. Вплив психічного стану людини на прояви захворювань її внутрішніх органів.
40. Вплив захворювань внутрішніх органів на психічний стан людини.
41. Психотерапія й психопрофілактика (методи, засоби).
42. Основні психологічні фактори, що визначають психологічний стан хворого (інваліда) у різний термін від початку захворювання.
43. Рухова активність інвалідів. Проблеми гіподинамії і гіпокінезії.
44. Індивідуальні засоби протезування та пересування інвалідів.
45. Соціальна адаптація інвалідів.
46. Побутова адаптація інвалідів. Правовий статус інвалідів.

47. Реабілітація інвалідів із використанням засобів фізичної культури.
48. Принцип партнерства (участь інваліда і членів його родини в лікувально-відновлювальному процесі).
49. Особливості реабілітації осіб з уродженими вадами.
50. Організація роботи з інвалідами.
51. Основні методи психологічної реабілітації інвалідів.
52. Значення “психологічного комфорту” у суспільстві.
53. Визначення експертів ВООЗ з питань відновлення працездатності.
54. Система організації реабілітаційних заходів. Роль менеджера в організації ефективної реабілітації.
55. Класифікація фаз реабілітації (за визначенням експертів ВООЗ).
56. Оцінювання ефективності кожного етапу реабілітації.
57. Послідовність етапів реабілітаційного процесу (адаптаційно-приспосувальний і компенсаторно-приспосувальний). Вимоги до планування кожного етапу.
58. Основні принципи реабілітації.
59. Класифікація засобів, що використовуються в реабілітаційних технологіях.
60. Засоби реабілітації з використанням методик фізичної культури.
61. Роль адаптивно-приспосувальних і компенсаторно-приспосувальних складових у системах реабілітації спортсменів.
62. Принципи ранньої й супровідної реабілітації спортсменів.
63. Структура й етапи тренування спортсменів (адаптація організму до надмірних фізичних навантажень, підтримка адаптивного потенціалу, реадaptaція організму після завершення спортивної кар’єри).
64. Особливості організації медико-біологічного супроводу тренувально-змагального процесу.
65. Система запобігання стану “перетренованості” спортсменів.
66. Організація відновлення спортивної результативності після травм або хвороб спортсменів (компенсаторно-приспосувальна програма).

67. Значення об'єктивної оцінки стану організму спортсменів після одержання травм або захворювань (медична експертиза і прогнозування).
68. Система індивідуалізації реабілітації спортсменів.
69. Організація комплексної реадaptaції організму спортсменів після завершення тренування.
70. Взаємозв'язок тренера і реабілітолога у плануванні і реалізації комплексного медико-біологічного забезпечення тренувально-змагального процесу.
71. Вимоги до фахівців із фізичної реабілітації спортсменів.
72. Критерії якості організації реабілітаційних заходів у спортивній команді.
73. Вікові, статеві, етнічні й інші особливості структурно-метаболическої організації організму людини.
74. Особливості організації реабілітаційних заходів залежно від вихідного стану організму людини.
75. Особливості реабілітації дітей різних вікових груп.
76. Особливості реабілітації жінок різних вікових груп.
77. Особливості реабілітації літніх людей.
78. Особливості реабілітації осіб з емоційною нестійкістю.
79. Особливості реабілітації осіб із захворюваннями серцево-судинної системи.
80. Особливості реабілітації осіб із захворюваннями бронхолегеневої системи.
81. Особливості реабілітації осіб із захворюваннями шлунково-кишкової системи.
82. Особливості реабілітації осіб із захворюваннями ендокринної системи та обміну речовин.
83. Особливості реабілітації осіб з ожирінням.
84. Особливості реабілітаційної роботи з інфікованими на СНІД.
85. Критерії вибору варіанта реабілітації (адаптивно-приспосувальний або компенсаторно-приспосувальний).
86. Відносні протипоказання для окремих видів реабілітації.
87. Загальні вимоги до організації реабілітаційних заходів.
88. Критерії ефективності реабілітації.
89. Особливості реабілітаційних заходів у хоспісах.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. *Алексеева Т. И.* Адаптивные процессы в популяциях человека. — М.: Изд-во МГУ, 1986.
2. *Амосов Н. М.* Раздумье о здоровье. — 3-е изд., доп. и перераб. — М.: ФиС, 1987. — 64 с.
3. *Анохин П. К.* Узловые вопросы теории функциональной системы. — М.: Наука, 1980. — 197 с.
4. *Белоусов В. В.* Рационализация санитарно-гигиенических условий в физкультурно-оздоровительных центрах. — Л., 1990.
5. *Биология человека* / Под ред. Дж. Харрисона. — М.: Мир, 1979.
6. *Всемирная Организация Здравоохранения.* Обычная двигательная активность и здоровье: региональные публикации ВОЗ. — Копенгаген, 1982. — 195 с.
7. *Граевская Н. Д.* Влияние спорта на сердечно-сосудистую систему. — М., 1975.
8. *Гримм Г.* Основы конституциональной биологии и антропологии. — М.: Медицина, 1967.
9. *Данилов Ю. Э.* Современные проблемы медицинской и социальной реабилитации. — М., 1979.
10. *Детская спортивная медицина* / Под ред. С. Б. Тихвинского и С. В. Хрущева. — М.: Медицина, 1991.
11. *Казначеев В. П., Казначеев С. В.* Адаптация и конституция человека. — Новосибирск, 1986.
12. *Кирсанов А. И.* Функционально-морфологические аспекты в клинике внутренних болезней. — СПб.: Изд-во СПб. ГМУ, 1996.
13. *Лондо М. А.* Молекулярная природа отдельных физиологических процессов. — М.: Наука, 1985.
14. *Лубышова Л. И.* Концепция формирования физической культуры человека. — М., 1992.
15. *Макарова Г. А.* Практическое руководство для спортивных врачей. — Краснодар, 1998.

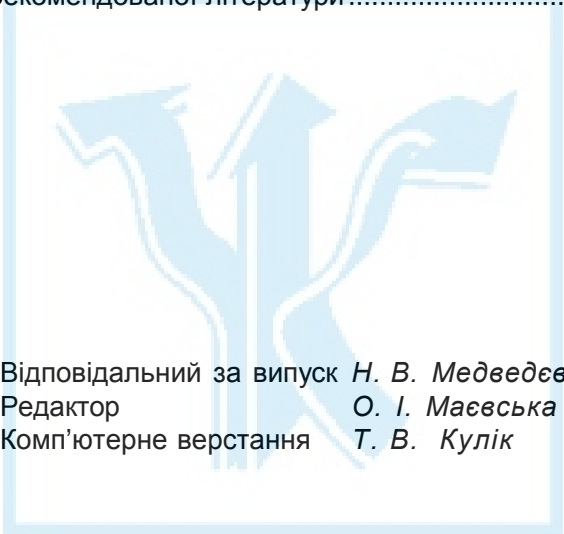
16. *Меерсон Ф. З., Пшенникова М. Г.* Адаптация к стрессовым ситуациям и физическим нагрузкам. — М.: Медицина, 1988. — 256 с.
17. *Платонов В. Н.* Адаптация в спорте. — К.: Здоровья, 1988. — 216 с.
18. *Пособие по кинезиотерапии / Под ред. Л. Бонева, П. Слинчева, Ст. Баночная.* — София: ФиС, 1978. — 357 с.
19. *Саркисов Д. С., Пальцев М. А., Хитров Н. К.* Общая патология человека: Учебник. — М.: Медицина, 1995. — 272 с.
20. *Семенов Н. В.* Биохимические компоненты и константы редких сред и тканей человека: Справоч. — М.: Медицина, 1971.
21. *Энока Р.* Основы кинезиологии — К.: Олимп. лит., 2000. — 399 с.
22. *Юмашев Г. О., Ренкер К.* Основы реабилитации. — М., 1973.

МАУП

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	3
Навчально-тематичний план вивчення дисципліни “Основи реабілітації”	4
Програмний матеріал до вивчення дисципліни “Основи реабілітації”	4
Питання для самоконтролю.....	9
Список рекомендованої літератури.....	14

Відповідальний за випуск *Н. В. Медведєва*
Редактор *О. І. Маєвська*
Комп'ютерне верстання *Т. В. Кулік*

МАУП

Зам. № ВКЦ-1958

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП